

Vergaderjaar 1992-1993

22 695

Wijziging van artikel III van wetsvoorstel 20 890, houdende wijziging van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen

Nr. 6

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 30 oktober 1992

1. Inleiding

Het verheugt ons dat de novelle door de leden van de fracties van CDA, PvdA, D66, Groen Links en GPV met belangstelling is ontvangen en dat met een tijdige beantwoording de openbare beraadslaging geacht wordt voldoende voorbereid te zijn. Een en ander kan een spoedige behandeling van de novelle bevorderen. Met betrekking tot de Nederlandse wetgeving is het zaak dat thans op korte termijn zo veel mogelijk duidelijkheid wordt verschaft aan de pensioengerechtigden, sociale partners en pensioenuitvoerders. Gegeven de onduidelijke rechtssituatie die door de uitspraak van het EG-Hof in de zaak-Barber is ontstaan, lag het overigens in de lijn der verwachting dat er bij de verschillende fracties nog vragen leven.

2. Wetsvoorstel 20 890 en EG-jurisprudentie

De leden van de PvdA-fractie en van de fractie van D66 vroegen een nadere analyse van het voorstel in relatie tot de rechtspraak van het Hof van Justitie EG op het gebied van de eventuele aansprakelijkheid en schadeplichtigheid van de Lid-Staten voor in het licht van communautaire verplichtingen onjuiste of ontbrekende nationale wetgeving.

De regering wijst erop dat het voorliggende voorstel een uitwerking vormt van de Vierde Richtlijn met inachtneming van de opvatting van de verdragsluitende Partijen bij het Verdrag betreffende de Europese Unie over de draagwijdte van artikel 119 EEG-Verdrag in het licht van het Barber-arrest. Ondanks toezeggingen heeft de EG-Commissie zich nog steeds niet uitgesproken over de consequenties van deze uitspraak van het EG-Hof. Meer dan een brief van de Commissie van 31 januari 1991 waarin onder meer wordt aangekondigd dat over dit vraagstuk een mededeling in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen zou worden geplaatst, heeft de regering tot nu toe niet ontvangen. Juist de onduidelijkheid over de reikwijdte van het Barber-arrest, die kennelijk in brede kringen bestaat waaronder begrepen de vele prejudiciële vragen die door meerdere nationale rechterlijke instanties aan het Hof van

Justitie zijn voorgelegd, is aanleiding voor de regering om – in overeenstemming met de meest gangbare uitleg van het Barber-arrest zoals neergelegd in het Protocol bij het Verdrag betreffende de Europese Unie – een wijziging van wetsvoorstel 20 890 voor te stellen. De nu voorgestelde wijziging houdt verband met het feit dat in ieder geval zeker lijkt dat de datum waarop gelijke behandeling in de pensioenregelingen moet zijn gerealiseerd niet ligt op 1 januari 1993, zoals uit de Vierde Richtlijn voortvloeit, maar op 17 mei 1990. De regering wijst erop dat hiermee derhalve geen onjuiste uitwerking wordt gegeven aan het gemeenschapsrecht. Mocht echter in de rechtspraak van het Hof van Justitie in de toekomst blijken dat hetgeen thans wordt voorgesteld onvoldoende zou zijn (in de redenering: «wat is geregeld, is correct, maar het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de beloning verplicht tot meer»), dan zal de regering zich opnieuw beraden over de wijze waarop aan die nieuwe (en eerst dan verduidelijkende) rechtspraak legislatieve uitwerking zal moeten worden gegeven binnen het Nederlandse bestel. Overigens wijst de regering erop dat artikel 119 EEG-Verdrag ook horizontale rechtstreekse werking heeft en daarom thans reeds de pensioenuitvoerders bindt. De pensioenuitvoerders zelf moeten deze bepaling ten volle toepassen met inbegrip van de uitleg die het Hof van Justitie eraan verbindt of nog zal verbinden. De Nederlandse Vereniging voor levensverzekeraars, de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen en de Vereniging van Bedrijfspensioenfondsen hebben hun achterban dan ook reeds in die zin geadviseerd.

De arresten Kolpinghaus en Marleasing betreffen het leerstuk van de richtlijnconforme wetsinterpretatie, een leerstuk dat buiten het bestek van de onderhavige problematiek valt. Anders dan de leden van de fractie van D66 stellen, betreft de uitspraak in de zaak-Francovich niet-tijdige implementatie van richtlijnen in nationale wetgeving en dus niet de naleving van EG-bepalingen vanaf het moment van publicatie.

In aanvulling daarop merken wij op dat eind 1991, naar aanleiding van het Barber-arrest, tegen de EG-Raad en de EG-Commissie een aantal schadevergoedingsacties op grond van artikel 215, lid 2, EEG-Verdrag is aangespannen wegens vermeende onrechtmatigheid van de Vierde Richtlijn.

Gegeven de onduidelijkheid die er bestaat over de reikwijdte van de uitspraak-Barber achten wij het op dit moment niet zinvol om alternatieve handelwijzen aan te geven of nogmaals advies in te winnen bij EG-organen.

De leden van de GPV-fractie zouden graag nader worden geïnformeerd over de financiële en juridische risico's die worden gelopen indien niet tot de voorgestelde wetswijziging wordt overgegaan.

Nederland heeft de termijnen voor uitvoering van de Vierde Richtlijn in nationale wetgeving ruimschoots overschreden met onder meer als gevolg dat er voor zelfstandige beroepsuitoefenaren nog geen gelijke behandelingsvoorschriften zijn geregeld. Artikel 119 EEG-Verdrag is op hen niet van toepassing en richtlijnbevestigingen hebben geen horizontale rechtstreekse werking. Indien wetsvoorstel 20 890 niet voor 1 januari 1993, het tijdstip waarop uiterlijk krachtens de Vierde Richtlijn gelijke behandeling moet zijn gerealiseerd, tot wet is verheven zou hierin een juridisch risico kunnen zijn gelegen. Met het voorliggende wetsvoorstel wordt derhalve onder meer beoogd de parlementaire behandeling van de implementatiewetgeving die naar aanleiding van de uitspraak-Barber is opgeschort, nog voor 1 januari 1993 te voltooien. Het getuigt van zorgvuldigheid om ondanks alle onzekerheid reeds die interpretatie van de uitspraak-Barber in de nationale wetgeving neer te leggen welke binnen de Lid-Staten het meest aannemelijk wordt geacht. Wij verwijzen

voorts naar het voorgaande antwoord op de vragen van de leden van de PvdA- en D66-fractie.

3. Precisering van artikel 119 van het EEG-Verdrag

De leden van de fractie van het CDA vroegen naar de motivering van de uitspraak van EG-Commissaris Papandreou dat artikel 6 en 9 van de Vierde Richtlijn ter discussie staan. Voorts vroegen zij of aangegeven kan worden wanneer een voorstel van de EG-Commissie tot wijziging van de Vierde Richtlijn te verwachten is en in welke richting die wijzigingen tenderen.

Mevrouw Papandreou stelt in haar schrijven van 31 januari 1991 zonder nadere motivering dat uit de uitspraak-Barber blijkt dat de in artikel 9 en in artikel 6, lid h en i, neergelegde afwijkingen van de Vierde Richtlijn nu niet meer van toepassing zijn. Wij kunnen zelfs niet bij benadering aangeven wanneer en welke wijzigingsvoorstellen voor de Vierde Richtlijn van de EG-Commissie te verwachten zijn. De door de EG-Commissie ingestelde werkgroep met juridische deskundigen uit de Lid-Staten heeft niet tot eensluidende inzichten kunnen komen en de werkzaamheden zijn stilgelegd. Naar verwachting zullen voor de wijzigingsvoorstellen de uitspraken van het EG-Hof in de thans aanhangige prejudiciële zaken moeten worden afgewacht. Dit mede in antwoord op de vragen van de leden van de PvdA-fractie.

De leden van de fractie van de PvdA vroegen de regering in te gaan op de relatie tussen het Protocol bij artikel 119 van het EEG-Verdrag en artikel 6, lid 3, van de Overeenkomst inzake Sociale Politiek en aan te geven wat de waarde van het Barber-protocol en de novelle is als het Sociale protocol wordt geratificeerd. Deze leden vroegen de regering ook te reageren op het feit dat in de literatuur wordt betwijfeld of het EG-Hof betekenis zal toekennen aan het Protocol bij artikel 119.

Het Protocol bij artikel 119 heeft ten doel een nadere precisering aan het gelijke beloningsvoorschrift van dat artikel voor het terrein van de aanvullende pensioenen te geven. Artikel 6, lid 3, van de Overeenkomst inzake Sociale Politiek heeft een veel bredere doelstelling en een veel groter bereik. Dit artikel creëert voor de Lid-Staten de mogelijkheid tot nadere regelgeving om voor vrouwen het uitoefenen van een beroepsactiviteit te vergemakkelijken of de nadelen in een beroepsloopbaan te compenseren. Beide voorgestelde protocollen hebben na inwerking-treding dezelfde status; artikel 6, lid 3, van de Overeenkomst inzake Sociale Politiek werkt complementair ten opzichte van artikel 119. Het feit dat het Protocol bij artikel 119 preciseert wat onder gelijke beloning in de pensioensfeer moet worden verstaan en wat de ingangsdatum daarvan is, laat onverlet dat op grond van artikel 6, lid 3, van de Overeenkomst inzake Sociale Politiek uitgebreidere pensioenaanspraken aan vrouwen kunnen worden verleend. Artikel 119 houdt een verplichting in waarboven en waarnaast vrijwillig aanvullende regelingen kunnen worden gerealiseerd.

De uitspraak-Barber is in de literatuur aanleiding geweest tot zo vele interpretatiemogelijkheden dat er verschillende verwachtingen bestaan over de vraag of en in hoeverre het EG-Hof betekenis zal toekennen aan het Protocol bij artikel 119. In de Lid-Staten is behalve bij de wetgever ook in de emancipatie- en pensioenwereld grote belangstelling voor de volgende uitspraken van het EG-Hof over artikel 119 in de pensioensfeer. Juist die vele speculaties over de uitspraak-Barber hebben geleid tot de bestaande onduidelijkheid over de werkingsfeer van artikel 119. Voor

zover mogelijk wordt met het voorliggende wetsvoorstel aan onder meer de pensioengerechtigden, sociale partners en pensioenuitvoerders duidelijkheid verschaft. Wij volstaan met de constatering dat in de zaak-Barber voor het EG-Hof de door de Vierde Richtlijn gewekte verwachtingen en het gevaar van verstoring van het financiële evenwicht bij pensioenregelingen met terugwerkende kracht aanleiding waren om de werking in de tijd bij die uitspraak te beperken.

Voor het antwoord op de vragen van de leden van D66 over de arresten Marleasing, Francovich en Kolpinghuis verwijzen wij naar de beantwoording van de vragen in paragraaf 2 van deze nota.

De leden van de fractie van D66 vroegen of de regering met de opmerking dat zij zich zal beraden op de eventuele consequenties die een specifieke interpretatie van het Barber-arrest met zich brengt, bedoelt dat de pensioenuitvoerders de staat kunnen aanspreken op een verkeerde interpretatie. Ook vroegen zij of het de regering bekend is of er pensioenuitvoerders zijn die uitgaan van een terugwerkende kracht tot 1986 en waarom is afgezien van het opnemen in het onderhavige wetsvoorstel van de passage uit het sociaal akkoord bij het Verdrag van Maastricht over een mogelijke voorkeursbehandeling in de zin van compensatie van ongelijke behandeling uit het verleden. Deze leden verzochten de regering voorts om een reactie op het artikel van Adema en Dierx in het Nederlandse Juristenblad van 10 september 1992.

Gegeven alle onduidelijkheid die er over de uitspraak-Barber bestaat, kunnen wij – zoals ook de Raad van State opmerkt – de mogelijkheid dat de door de Lid-Staten meest aannemelijk geachte interpretatie niet de juiste is, niet geheel uitsluiten. Anders dan de leden van de fractie van D66 veronderstellen, hebben wij bedoeld dat wij ons in dat geval zullen beraden of aanpassing van de nationale wetgeving dient te volgen. Uiteraard hangt het van de inhoud van een nadere interpretatie van het EG-Hof af, of en in welke zin. Wij wijzen er in dit verband op dat in wetsvoorstel 20 890 niet alle uitzonderingen op het gelijke behandelingsgebod uit de artikelen 6 en 9 van de Vierde Richtlijn zijn overgenomen. Pensioenuitvoerders die uitgaan van een terugwerkende kracht tot 1986 zijn ons niet bekend. In antwoord op de vraag waarom niet de passage uit artikel 6, lid 3, van de Overeenkomst inzake Sociale Politiek is opgenomen, merken wij op dat het voorliggende wetsvoorstel niet meer en niet minder beoogt dan ondanks de bestaande onduidelijkheid over de uitspraak-Barber de wetgeving ter uitvoering van de Vierde Richtlijn in overeenstemming te brengen met de interpretatie van die uitspraak welke de regering aannemelijk acht. Zoals bekend, is de regering gehouden richtlijnen te implementeren.

Wij stellen voorop dat de wetgever niet de eerstaangewezene is om over het nog volop in ontwikkeling zijnde juridische vraagstuk van herstel, compensatie en voorkeursbehandeling bij pensioenen, wat onderwerp is van het artikel van Dierx en Adema, een uitspraak te doen. In dit verband is relevant de oproep van de eerste ondergetekende ter uitvoering van de motie Van Zijl aan de Stichting van de Arbeid (STAR) om te komen tot een aanbeveling tot compenserende maatregelen ten behoeve van vrouwen. Deze oproep is u 13 maart j.l. in afschrift gestuurd. Uitgangspunten voor die oproep zijn het inlopen van achterstand ten opzichte van mannen met het oog op de toekomstige inkomenspositie als gepensioneerden en voorts het vóór 17 mei 1990 ontbreken van een communautaire verplichting tot gelijke behandeling voor aanvullende pensioenen. Mede vanwege de lage arbeidsparticipatie van vrouwen in de achter ons liggende decennia en – voor zover zij participeerden – hun oververtegenwoordiging in lager betaalde banen is er

met het oog op hun toekomstige inkomenspositie alle redenen voor maatregelen tot inhaalpensioenen. Wel willen wij in dit verband nogmaals het karakter van aanvullend pensioen in herinnering brengen, te weten een beloningscomponent die veelal eerst decennia later kan worden verzilverd. Dit karakter brengt met zich dat arbeidsvoorwaarden in de pensioensfeer die in 1970 nog geheel overeenstemden met de heersende maatschappelijke opvattingen en rechtsorde (en derhalve over die periode dus geen discriminatie opleveren) en vervolgens in 1990 ongeoorloofd onderscheidend worden bevonden, nog ver in de volgende eeuw verschillen in uitkeringen tussen mannen en vrouwen kunnen opleveren.

4. De wijziging van wetsvoorstel 20 890

De leden van de CDA-fractie vroegen of een wijziging op het terrein van de actuariële berekening niet eveneens noodzakelijk is. De leden van de PvdA-fractie vroegen wat de regering beoogt met de novelle en of – indien eenmaal tot wet verheven – het voor vrouwen niet moeilijker wordt enigerlei vorm van reparatie te bepleiten of te vorderen. Ook vroegen zij waarom de regering niet gekozen heeft voor terugwerkende kracht tot de datum van de uitspraak-Defrenne II of -Bilka en of een dergelijke keuze niet veel gerechtelijke procedures zou voorkomen.

Wij stellen ons op het standpunt dat een wijziging van artikel 12c van wetsvoorstel 20 890 thans niet noodzakelijk is, omdat volstrekt niet duidelijk is op welke wijze bij dit gecompliceerde verzekeringstechnische onderwerp aan gelijke behandeling zal zijn voldaan. Weliswaar bevat de Vierde Richtlijn enkele bepalingen over het hanteren van actuariële factoren, maar ook deze problematiek is onderwerp van twee prejudiciële procedures, te weten de zaken Neath en Coloroll.

Zoals ook uit gerechtelijke procedures over de wettelijke sociale verzekeringen is gebleken, zal – ook indien de novelle tot wet verheven is – voor een vordering inzake gelijke behandeling uiteindelijk het acquis communautaire bepalend zijn.

Bij de totstandkoming van de Vierde Richtlijn en de parlementaire behandeling van wetsvoorstel 20 890 is altijd uitgegaan van de opvatting dat noch de uitspraak-Defrenne II noch de uitspraak Bilka/Weber voor het terrein van de aanvullende pensioenen uitsluitend geven over de werkingsfeer van artikel 119. De uitspraak-Barber vormt geen aanleiding tot heroverweging van dit uitgangspunt met betrekking tot de reikwijdte van die uitspraken. De nadere interpretatie van het EG-Hof in zijn uitspraken in de thans aanhangige prejudiciële procedures kan slechts uitwijzen of met een keuze voor terugwerkende kracht tot 1976 respectievelijk 1986 gerechtelijke procedures zouden zijn voorkomen.

De leden van de fractie van de PvdA vroegen naar de stand van zaken bij de uitvoering van de motie Van Zijl (22 167, nr. 5) en of de regering ook aan (een) pensioenadviesburo(s) financiële onderbouwing heeft gevraagd.

Het is ons bekend dat de besluitvorming binnen de STAR over de in paragraaf 3 van deze nota genoemde oproep van de eerste ondergetekende ter uitvoering van de motie Van Zijl zich in een afrondende fase bevindt. Het overleg met de achterban is afgerond en naar verwachting zal de STAR op zeer korte termijn reageren. De eerste ondergetekende heeft in de oproep ter uitvoering van de motie reeds aangegeven de door de sociale partners aangeleverde financiële onderbouwing ter toetsing aan de Verzekeringskamer te zullen voorleggen. Daarmee wordt in vergelijking met een pensioenadviesbureau naar verwachting een optimaal onafhankelijke toets bereikt.

De leden van de PvdA-fractie vroegen de regering verder uiteen te zetten waarom de novelle niet een wijziging van onderdeel b van artikel III behelst en of de ongelijke pensioenleeftijden mede in stand kunnen blijven met een beroep op voorkeursbehandeling naast een beroep op de rechtszekerheid. Zij vroegen voorts, evenals de leden van de fracties van D66 en Groen-Links, waarom de regering niet heeft gekozen voor een wettelijk gebod tot het hanteren van doorsneepremies en een gebod tot het toekennen van gelijke uitkeringen bij beschikbare premiereregelingen. De leden van de fractie van D66 vroegen nog wanneer de regering eventueel een gebod tot het hanteren van doorsneepremies zou willen uitvaardigen en de leden van Groen-Links of de regering bereid is een dergelijk gebod in de adviesaanvraag aan de Verzekeringkamer op te nemen. De leden van de PvdA-fractie informeerden wanneer het advies van de Verzekeringkamer te verwachten is over de in de notitie ter uitvoering van de motie Groenman inzake actuariële factoren aangedragen opties voor bijzondere situaties. De leden van de Groen-Links-fractie vroegen nog een toelichting op de materiële consequenties voor alleenstaanden.

Wij achten het belang van een overgangsregeling bij het gelijktrekken van de pensioenleeftijden voor mannen en vrouwen groot en zijn van mening dat het rechtszekerheidsbeginsel in verband met de door de toezegging van de werkgever bij de vrouwelijke werknemers gewekte verwachtingen voldoende grond vormt om de in het wetsvoorstel neergelegde overgangsregeling te handhaven. Voor dit standpunt heeft de regering ook aandacht gevraagd in haar opmerkingen bij de prejudiciële procedures die thans aanhangig zijn bij het EG-Hof, met name in de zaak-Moroni. Of de overgangsregeling inzake ongelijke pensioenleeftijden mede in stand kan blijven met een beroep op voorkeursbehandeling achten wij onzeker. De opvatting dat de artikelen 6 en 9 van de Vierde Richtlijn tekortschieten voor zover het het onbeperkte uitstel van gelijke behandeling inzake nabestaandenpensioen en pensioenleeftijd betreft, kunnen wij onderschrijven. Wat betreft de actuariële factoren zijn wij van mening dat de kwestie gecompliceerder ligt en achten wij een nadere interpretatie van het EG-Hof noodzakelijk. Wij verwijzen ook naar de discussie bij het wetsvoorstel Algemene wet gelijke behandeling over dit onderwerp. Gegeven het uitermate verzekeringstechnische karakter van dit onderwerp, is de eerste ondergetekende voornemens in de adviesaanvraag aan de Verzekeringkamer over actuariële factoren ook de uitvoeringstechnische gevolgen van een gebod tot het hanteren van doorsneepremies en een gebod tot het toekennen van gelijke uitkeringen bij beschikbare premiereregelingen te betrekken. In antwoord op de vraag van de CDA-fractie wijzen wij er op dat met name voor de rechtstreeks verzekerde regelingen door de Verzekeringkamer zal moeten worden bezien of er wellicht uitzonderingen noodzakelijk zijn. Er is voor gekozen deze adviesaanvraag te laten uitgaan na kennis genomen te hebben van de opvattingen van uw leden. Eerst na ontvangst van het advies van de Verzekeringkamer kan het uitvaardigen van een gebod tot het hanteren van doorsneepremies aan de orde zijn. Wij vermogen niet in te zien dat in de notitie de positie van de werknemer met partner centraal staat, dit in antwoord op een vraag van de leden van de Groen-Linksfractie. Zo gaat ook de stelling in de notitie dat de pensioenkosten voor gehuwde mannen en vrouwen weinig uiteenlopen veelal op voor ongehuwden, in die zin dat veel pensioenregelingen het onbepaalde-partnersysteem hanteren bij hun nabestaandenverzekering, zodat ook voor ongehuwden wordt gereserveerd voor nabestaandenpensioen.

De leden van de Groen-Linksfractie vroegen wat in de notitie over actuariële factoren wordt bedoeld met de zinsnede onder 6.8 dat de verschillen in waarde voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen bij de totale waarde per echtgenoot corrigerend zullen werken.

Wij wijzen er op dat deze zinsnede niet één van de mogelijkheden tot verdeling van het wetsvoorstel verevening pensioenrechten bij scheiding betreft, maar verdeling volgens het regime van de Hoge Raad. Hoewel de Hoge Raad ook andere methoden heeft aangegeven om tot pensioenverrekening te komen, wordt in het door deze leden gestelde voorbeeld van twee echtgenoten met gelijke pensioenopbouw bij de gangbare verrekeningsmethode per echtgenoot de waarde van het bijzonder nabestaandenpensioen (voor vrouwelijke vereveningsgerechtigden hoger) afgetrokken van de helft van de waarde van de gezamenlijke ouderdoms- en nabestaandenpensioenaanspraken, waarmee in zekere zin een corrigerende werking ontstaat. Hiermee is dus niet aangegeven dat er in dit verband voor vrouwen geen nadelige effecten zijn verbonden aan het hanteren van naar geslacht verschillende actuariële factoren. Gegeven het feit dat deze methode van verdeling na inwerkingtreding van het wetsvoorstel pensioenverevening een uitdrukkelijke keuze van de echtgenoten is, achten wij deze effecten temeer aanvaardbaar.

De leden van de GPV-fractie vroegen welke financiële consequenties het uitbreiden van de verplichting tot gelijke behandeling met terugwerkende kracht tot 17 mei 1990 heeft.

Ramingen van de pensioenuitvoerders zoals weergegeven in het Rapport inzake de mogelijke financiële consequenties van het Barber-arrest van Towers Perrin/Smit & Bunschoten d.d. 12 april 1991 komen voor invoering van een verplichting tot gelijke opbouw vanaf 17 mei 1990 met eerbiediging van het overgangsrecht inzake de pensioenleeftijd uit op een jaarlijkse stijging van de pensioenlasten met f 400 miljoen.

5. Overige aspecten

De leden van de fractie van D66 vroegen of de regering er zorg voor wil dragen dat de strafbaarstelling in artikel 429quater van het Wetboek van Strafrecht voor aanvullende pensioenregelingen niet in werking treedt alvorens het gewijzigde wetsvoorstel 20 890 tot wet is verheven en in werking is getreden.

Wij zijn de leden van de D66-fractie erkentelijk voor deze attendering en kunnen meedelen dat door middel van een nota van wijziging bij het wetsvoorstel houdende enkele correcties in de Pensioen- en spaarfondsenwet en in enige andere wetten (TK 22 664, nr. 8) inmiddels is voorzien in een aanpassing van artikel 429quater van het Wetboek van Strafrecht in deze zin.

Artikelsgewijze opmerkingen

De leden van de PvdA-fractie vroegen waarom in artikel I is gekozen voor de term arbeiders.

Wetsvoorstel 20 890 houdt een wijziging van artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek en de Wet gelijke behandeling mannen en vrouwen in. In die wetten wordt niet de term werknemers maar arbeiders gebruikt.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
E. ter Veld

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto